

mellett közvetlenül, amely már mélyebben fekvő területen halad, nem találtunk leletanyagot.

FEKETE CSANÁD

566. Törökbálint, Tópark (Kukorica-dűlő)
(KÖH 67401)

(Pest megye) U, R, B, Ró, Á

2009. szeptember 7. és december 4. között az M0 autópálya K-i oldalán, a tervezett körforgalom, és a körforgalomhoz csatlakozó levezető területén végeztünk megelőző feltárást. A területen 117 régészeti jelenséget tártunk fel, melyek közül 101 gödör, 11 árok, 3 ház, 1 kút és 1 cölöplyuk. A jelenségek közül 52 a neolitikum időszakából, 16 a korai rézkorból származik, 14 a korai bronzkori nagyrévi kultúrához tartozik, 10 keltezhető a római korra, 10 az Árpád-korra; 3 újkori jelenséget találtunk, 12 lelet nélküli gödör pedig ismeretlen korú.

A neolit jelenségek mind a középső neolit korú, zselizi kultúrához tartoznak, két településrészletet alkotnak. Egy nagyobb településrész fekszik az ÉNy-i levezető DK-i szélén, és egy kisebb településrész fekszik a levezető ÉNy-i végén is, egy alacsony, természetes magaslaton. A két településrész között kb. 30–40 m hosszú, üres terület húzódik. A D-i településrész legfontosabb jelensége a 75. sz. objektum, a vonaldíszes kultúrkörre jellemző, jellegzetes hosszúház cölöplyukai. A házból 25 cölöplyuk maradt fenn, É–D-i tájolású; 15×5 m nagyságú részt tártunk fel belőle. A cölöplyukak három sorba rendezve kerültek elő, egy negyedik cölöplyuksor indult a ház K-i szélén, de ezt a részt levágta a római árok. A cölöplyukak viszonylag nagyok, 60 cm átmérőjűek, 40–45 cm mélyek voltak. A ház É–D-i tájolásához igazodtak a szomszédos, hosszúkás, neolit gödrök is, melyek leletanyagából nagy mennyiségű zselizi kerámiatöredék, obszidiánpenge és rengeteg áglenyomatos patics került elő.

Hasonló méretű és nagyságú cölöplyukakból állt a másik neolit épület is. A 6, két sorba rendezett cölöplyuk egy 4,4×3 m nagyságú, K–Ny tájolású kicsi épület, vagy egy nagyobb építmény részlete lehet.

A levezető ÉNy-i végén fekvő telepen csak 1 cölöplyukat találtunk, a többi jelenség kisebb-nagyobb agyag-nyerő és hulladékgödör, nagy mennyiségű leletanyaggal. A kerámiatöredékek között sok karcolt díszes töredéket találtunk, és néhány vörös festésű darabot. A minták a korai zselizi kultúra jellegzetes díszítését alkotják, és 2 töredéken látható a kottafejes időszak jellemző díszítése is. Több csótalpas töredék is előkerült, köztük a Sopot-Bicske-kultúra töredéke. A legszebb kőszekszületünk egy csiszolt kőbuzogány, és egy csiszolt kővéső.

A kora rézkori telep a körforgalom K-i felén és az ÉK-i levezető DNY-i szélén fekszik. A telep nagy területen ritkán elszórt, kisebb-nagyobb méretű gödrökből állt. A gödrökből a késő lengyeli kultúra nem túl jellegzetes, kevés kerámiatöredéke került elő, a 88. sz. gödörben a Ludanice-csoport jellegzetes csótalpas töredékét találtuk meg. A telep legfontosabb jelenségei a nagy, henger

alakú, 1,5–3 m mély gödrök. Oldalukon kisebb vörösre égett foltokat találtunk, a gödrök alján keményre dőngölt agyagréteg fekszik, a jelenségek valószínűleg tárológödrök lehetnek. A rézkori gödrök a 88. sz. objektum kivételével leletekben szegények voltak.

Az ÉNy-i levezető közepén a kora bronzkori nagyrévi kultúra kicsi településrészlete fekszik. A jelenségek kicsi, kerek, sorba rendezett gödrök voltak, és valószínűleg a bronzkori telephez tartozott a 74. sz. objektum, egy kicsi árok-részlet is. Szinte mindegyik bronzkori gödör alján 5–6 cm vastag, vörös-fekete foltos, égett, kormos réteg húzódott. A bronzkori gödrök is leletben viszonylag szegények voltak, de találtunk egy majdnem teljesen ép kicsi bögrét, és valószínűleg további 5–6 összeragasztható edényt.

A körforgalom területén egy hatalmas méretű árok-rendszer fekszik, az árkokban talált kevés lelet (bronz-pénz, bronzfibula) alapján a római korra keltezhető, valószínűleg a közelben fekvő római villagazdaság része lehetett. A benne talált habarcsdarabok alapján a római villagazdasághoz tartozhatott a 31. sz. objektum, egy kővel kirakott szélű kút. A jelenség nagy része a feltárási területen kívül fekszik, és a felette húzódó 3 m vastag humuszréteg alapján nem lehetett teljesen feltárni.

Az ÉK-i levezető területén egy kis Árpád-kori telep-részletet találtunk. A telephez tartozik a 87. sz. objektum, egy kicsi, földbe mélyített ház, az É-i sarkában egy kicsi tűzhellyel, valamint a 89., 96. sz. gödrök, és egy rövid árok-részlet, az 59. sz. objektum, jellegzetes karcolt, hullámos vonalköteggel díszített fazéktöredékekkel.

KOVÁCS ÁGNES – RAJNA ANDRÁS

567. Túrkeve határa

(Jász-Nagykun-Szolnok megye) B, Sza, A, Á, Kk

2009. április 1. és május 22. között régészeti feltárást végeztünk a Túrkeve-D-1 jelű gázút termelésbe állítása előtt. Ez idő alatt három lelőhelyen, összesen 4314 m² felületen folyt előzetes kutatás.

Simon-Bala (KÖH 65414): Két kultúra leleteit találtuk meg. A szarmata falu házai, gödre, árcai, kútjai gazdag kerámiaanyagot tartalmaztak. A lelőhelyen egy avar gödörház is előkerült.

Túrkeddi (KÖH 65346): Három időszakból 61 objektumot tártunk fel. A késő bronzkort a Gáva-kultúra gödre képviselték. Az avar korból néhány gödör mellett egy ház is előkerült, benne jellegzetes sütőharanggal. Az Árpád-kori Nácsaegyháza falut gödrök, árkok, és félig földbe mélyített házak jelölték.

Túrkeddi-Szőlők (KÖH 65396): Egy késő középkori tanya maradványait tártuk fel, melyet 8 objektum jelzett.

MADARAS LÁSZLÓ

568. Újkér határa

(Győr-Moson-Sopron megye) Ó, Ró, Kö, Kk, Kú

2009. februárban helyszíni szemlét tartottam Újkér határában, a szélerőművek telepítésére kijelölt területeken.

Daszti-dűlő I. (KÖH 63184): A községtől É-ra, a vasútvonal, a községhatár és a 84. sz. főút által közrezárt területen, nagyjából egyenletes felszínű platón hosszan elnyúló – K-Ny- irányú – sávban közepes intenzitással késő középkori cserépanyag jelentkezett; a leletek kisebb-nagyobb foltokban sűrűsödtek. A területet a vasútvonalig bejártam, de a község közigazgatási határától Ny-ra régészeti leletet már nem találtam. A felszíni telepnyom ugyanakkor É felé jelentékenyen elnyúlik, bár ezen a területen jóval ritkábban kerültek elő kerámiatöredékek, és csak a Ny-i részen, a közigazgatási határ mentén jelentkeztek. A nagy kiterjedésű lelőhely a tapasztaltak alapján szabályos félhold alakban terül el a Daszti-dűlő területén.

Daszti-dűlő II. (KÖH 71201): Az iménti lelőhelytől D-re, a Daszti-dűlő D-i részén kisebb foltban szintén középkori és újkori edénytöredékeket gyűjtöttem.

Felső-kutasi-dűlő (KÖH 46043): A községtől Ny-ra, az Egyházaskapu felé vezető úttól D-re, mintegy 300 m-re egy széles fasor D-i oldalán található a már ismert lelőhely, ahol Nováki Gyula római épületfalakat mért fel 1961-ben. 1965-ben Gabler Dénes is lokalizálta az épületmaradványt. A korábbi lokalizálások révén gyorsan megtaláltam a helyet. Mintegy 60×30 m nagyságú foltban intenzíven jelentkezett épületomladék (tégla-, és kőtöredékek), ezen a területen a talaj színe lényegesen sötétebb, majdnem fekete, így messziről is jól látszik. A mélyszántás erősen bolygatja a régészeti rétegeket. A falmaradványok körül kb. 150×80 m nagyságú területen szórványosan kerámia-, és apró téglatöredékeket találtam.

Füzes-alja (KÖH: 31228): A már ismert lelőhely a nemeskéri határ mellett, a 84. sz. főúttól K-re található. Gömöri János 1972-ben itt őskori telepnyomot regisztrált. A lelőhely a Séres-árok Ny-i oldalán, egy enyhe kiemelkedésen helyezkedik el. A telepnyom D-i része jelenleg művelésen kívüli parlagterület, amely terepbejárásra alkalmatlannak bizonyult. A parlagterületről É-ra gyér gabonavetésben szórványosan őskori és újkori cseréptöredékeket gyűjtöttem; az őskori leletanyag jellegtelen és erősen kopott oldaltöredékekből és néhány apró paticsdarabkákból áll. A leletanyag egy szabályos ovális alakú földdomborulatról került elő, amely É felé egészen a községhatárig (az itt lévő vizesárokig) elnyúlik.

Közép-kertek-alja II. (KÖH 71205): Az Egyházaskapu felé vezető út É-i oldalán, közel a településhatárhoz a gyér vetésben szórványosan késő középkori kerámiatöredékek jelentkeztek. A felszíni leletanyag az úttesttel párhuzamosan, mintegy 200 m hosszan elnyúló foltban került elő.

Nagycsér-dűlő (KÖH 71203): A Csepreg felé vezető közúttól É-ra fekvő szántóföldön, közvetlenül a községhatár mellett egy ÉNy-DK-i irányban húzódó dűlőút mentén a gyér repcében közepes intenzitással késő középkori és kora újkori cserépanyag jelentkezett. A leletek a dűlőúttal párhuzamosan elnyúló foltban kerültek elő.

Tüsmegyei-dűlő (KÖH 35959): A területen Nováki Gyula 1961-ben terepbejárás során terra sigillata töredéket talált, és római temető(?) nyomait észlelte. A lelőhely a Tüsmegyei-dűlőút D-i oldalán, jól érzékelhető kiemelkedésen található. A kiemelkedés felszínén szórványosan középkori és újkori edénytöredékeket találtam. A leletanyag jelentkezése Ny felé a domb lábáig tartott, a mellette fekvő mélyedésben régészeti lelet már nem került elő.

84. sz. főút keleti oldala (KÖH 71199): A Füzes-alja lelőhelytől D-re, a 84. sz. főút K-i oldalán nagyobb ovális alakú területen közepes intenzitással késő középkori és kora újkori kerámiatöredékek jelentkeztek. A leletanyag az itt áthaladó villanyvezeték egyik oszlopa körüli kb. 100 m átmérőjű foltban sűrűsödött.

TAKÁCS KÁROLY

569. Uri, Tó fölötti dűlő (KÖH 54330)

(Pest megye) B

A jelentést lásd a kötet 117. oldalán!

MIKLÓS ZSUZSA

570. Vadna, Vár-tető (KÖH 16901)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Á, Kk

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság 2009. október–november hónapokban kutatási program keretében ásatást végzett a lelőhelyen. A feltárás előzménye volt a terület 2008-as műszeres vizsgálata, melynek során elkészítettük mikrodomborzati felmérését, valamint szisztematikus leletgyűjtést végeztünk. Ugyanakkor elkészítettük a várhegy geofizikai kutatását is.

2009-ben a várhegy szondázó feltárása volt a cél. Először egy ÉK–DNy irányú, a vármagot teljesen átvágó, 2 m széles kutatóárkot nyitottunk, majd erre további két merőleges árkot húztunk. A területet fedő vékony erdei humusz már viszonylag sok leletet rejtett, késő Árpád-kori kerámiát és több nagyméretű, 15. századra keltezhető számszerű nyílhegyet. Ezek nem voltak objektumhoz köthetők, másodlagos, vagy harmadlagos helyzetben kerültek elő. Az erdei felszín alatt közvetlenül egy tömör, igen sötét (fekete) természetes réteg következett, amely fokozatosan átváltott a sárgásbarna agyagos altalajba, mely alatt már a sziklafelszín, ill. annak köves málladéka feküdt. Gyakorlatilag a várbelső középső részén hiányzott a kultúrréteg. Ugyanezt tapasztaltuk a további két merőleges árokban is. Beásott objektumok nyomát csak a várbelső peremén tapasztaltuk, minden kutatóárok végében sziklába vajt cölöplyukak rendszerére bukkantunk, melyek – követve a hegy peremét – egy egysoros palánkfalat jelöltek ki. A cölöplyukak a mai felszínhez képest nagyon magasan kerültek elő. Már az ásatás során feltűnt, hogy a